

Predićeva „Golgota“ u beogradskom „Ma-nežu“: 1. Scena iz III. čina; Djoka (Ajvaz) i Kata (P. Pavlovića); — 2. Scena iz III. čina: Olga (Riznička) i Žarko (Zlatković).

— Снимци В. Бенчиће, Београд —

Предићева „Голгота“ у београдском „Манежу“: 1. Сцена из III. чина: Ђока (Ајваз) и Ката (П. Павловића); — 2. Сцена из III. чина: Олга (Ризнићка) и Жарко (Златковић).

Са пробе „Лохенгрина“ у Загребу. Лево: На сцени I. чина: ди-ректор М. Сакс, члан Опера Ј. Кричак (басиста), и помоћни редитељ Е. Каракек. Десно: М. Сакс, Др. Гавела (рижисер) и Р. Новелије (кореограф). Горе: у паркету (Др. Гавела; Е. Каракек; Р. Новелије); Колар, шоф. бине; Урошак, електричар (М. Сакс, диригент).

Са рођења „Lohengrina“ у Zagrebu. Lijevo: Na sceni I. čina: dirigent M. Sachs, član Opere J. Kričak (basista), i pomoćni redatelj E. Karakek. Desno: M. Sachs, Dr. Gavella (rezisitor) i R. Novelić (korеograf). Gore: U parketu (Dr. Gavella; E. Karakek; R. Novelić; poz. metar; Urošak, električar) i u orkestru (M. Sachs, dirigent).

Јована Бјелића, Марина Тарталье, Петра Палавичинија, Јоба и других, па и по која деликатна мања скулптура нашег мајстора Томе Росандића.

Исто тако занимљив и живописан био је и уметнички програм који је извођен на позорници. Прва тачка био је „Салон Цвијете Зузорић“, у коме је приказана, уз певање дражесне ста-ринске игре и рецитовање класичних сонета она отмена песничка и властелинска средина, у којој је живела и блештала славна лепотица и инспираторка Цвијета Зузорић (Г-ђа Гњатић), Г-ђа Волевач (у улози певачице Џиневре) отпевала је ту, са својом познатом виртуозношћу и финоћом, једну дивну романцу од Перголезеа коју је публика наградила бурним аплаузом. Допао се и г. Мата Милошевић у улози Доминка Златарића.

Следио је један модерни комад од г. Тодора Манојловића: „Сан зимске ноћи“, у коме је са лаком духовитошћу обрађен дубљи поетични мотив једне лутке, једног манекена који жуди за животом и за љубављу и који, после једне кратке и фантастичне авантуре са једним крадљивцем, пропада. Г-ђа Д. Дугалић и г. Драгутиновић одиграли су ту бајку са свежим полетом и много деликатности — и публика им је срдачно пљескала када су се, заједно са писцем, појавили пред завесом.

Последња тачка била је II Листова Рапсодија, обрађена као балет од г. Фортуната. Један бурни и прешарени ансамбл страсних циганских игара, у коме је наш одлични мајstor балета поново показао своју дивну машту и своје јединствено техничко знање. Учествовао је у „II Рапсодији“ цео балетски кор, на челу са г-ђом Кирсановом која је овај пут очарала и занела цело позориште.

По завршетку програма, отпочео је бал, који значио једну нову уметничку сензацију: толико блештаве лепоте, елеганције и добrog укуса не памтимо да смо још никада видели у Београду.

Удружење „Цвијета Зузорић“ и наши уметници могу да су сасвим задовољни са успехом овога бала који представља један озбиљан културни успех, пошто служи остварењу Уметничког Павиљона у Београду.

Мале вести

Четрдесетгодишњица Чика-Мише

25. фебруара ове године прославиће у битољском Градском Позоришту четрдесетгодишњицу свог напорног глумачког рада познати у целој Краљевини, стари глумачки ветеран чика Миша — Милошевић.

Слављеник ће тога вечера играту у Сиглигетијевом „Циганину“ насловну улогу.

Све уметничке и грађанске корпорације града Битоља учествују у овој скромној или заслужној прослави.

Кубелик у Берлину

Берлински листови јављају да је почетком овог месеца концертовао у великој сали берлинске Филхармоније чувени чешки виртуоз на виолини Јан Кубелик.

Он је сада кренуо на један велики турне по Европи, у коме ће ако буду отколоњене извесне тешкоће, доћи и у нашу земљу.

Треба забележити да Кубелик није концертован ван Прага, где стално живи, већ неких петнаест година,

Вагнерова жена опасно оболела

Старој Вагнеровој удовици, која је недавно доживела осамдесетогодишњицу, изненадно је позлило ових дана. Вагнеров син јединац извештен је о овоме и налази се крај њене постеље. Катастрофа се очекује сваког часа.

Тако је на измаку и последњи сведок стварања многих великих Вагнерових дела.

Премијера „Мињоне“ у Марибору

Почетком овог месеца дата је премијера опере „Мињон“ у Марибору. Г-ђа Митровић, која је добро позната читаоцима нашег листа, певала је са успехом партију Мињоне. Дириговао је г. Митровић, директор Опере.

Залевски у Паризу

Залевски, познати баритонист који је у Загребу певао дуже времена, гостује сада са успехом у великој Париској Опери, у „Борису Годунову.“

Критика се о њему изражава врло повољно.

Промена у сарајевском позоришту

Г-џа Драгић, млада и талентована чланица сарајевског Народног Позоришта, која се за кратко време свога глумовања видно истакла у ансамблу овог позоришта, напушта ову позорницу по лекарском савету, и одлази у Сплитско Позориште, да је ближе мору, које јој је потребно ради поправка здравља.

Сарајевско позориште губи у њој једног врсног члана, али са надом да ће јој се убрзо повратити.

Изложба Декоративне Уметности у Паризу

Већ смо близу датума кад ће се одржати ова међународна изложба о којој се толико говори и пише. Овога пролећа посетиоци Париза имаће ту прилику да посете павиљоне скоро свих држава, па и Југословенски павиљон који ће заузимати видно место за нашу младу државу.

Sa umjetničkog plesa „Zlatni vijek“ u beogradskom Narodnom Pozorištu na 16 veljave ov. g.: grupa gostiju u salonu Cvijeta Zuzorić (Cvijeta Zuzorić — g-dja Milošević).

— Снимци В. Бенчића, Београд —

Са уметничког бала „Златни век“ у београдском Народном Позоришту 16 фебруара ов. г.: група гостију у салону Цвијете Зузорић (Цвијета Зузорић — г-ђа Милошевић).

Са уметниčkog plesa „Zlatni vijek“ u beogradskom Narodnom Pozorištu: Nina Kiršanova u Listovoj Jedanaestoj Rapsodiji.

Са уметничког бала „Златни век“ у београдском Народном Позоришту: Нина Кирсанова у Листовој Једанаестој Рапсодији.

— Снимак В. Бенчића, Београд —

Идеја о овој изложби постоји већ од 1912 године, али ратови и политичке несрећености одувлачиле су дан отварања ове изложбе. Дефинитивно ће бити отворена овога пролећа и заузимаће простор од 23 хектара који се налазе између еспланаде Инвалида—Grand Palais — Велике палате и кејова до Сене и моста Александра III.

По већ утврђеном реду изложба ће имати 5 главних група и то: 1) Архитектуру; 2) намештај; 3) декорације; 4) уметности позоришта, улице и вртова; и 5) Опште унапређење модерних декоративних умотворина.

На тој изложби требале би да буду изложене све оне лепе и уметничке ствари које су потребне за што удобнији и модернији живот. Изложене ствари морају имати ту особину да су збила оригинална модерна дела, израђена по модерном укусу; биће строго одбачене ствари које ће копирати или имитирати старе стилове из прошлих векова.

Моћи ће се посматрати контракт између Источне и Западне уметности декоративних дела, јер Енглеска као и Француска изложиће и радове својих колонија. Такође и друге државе старавају се да што боље буду заступљене; а то ће бити једно ново доба индустријског препорођаја уметничког и трговачког на којему ће се срести све светске државе.

M. Стојовић

Народно Казалиште у Осеку

Нов члан Осечке Драме

Поново је ангажован пређашњи члан осечке драме, г. Вајрослав Хладић који је у последње време играо у сплитском Народном Позоришту.

Прва улога биће му Тита Саки-а у Никодемијевом „Скамполу“.

„Холанђанин-луталица“ у Осечкој Опери

10. овог месеца дата је после дуже пауза реприза Вагнеровог „Холанђанина-луталице“. Оперу је спремно г. Лав Мирски.

Главни носиоц ове Вагнерове музичке драме био је г. Букшег, познати баритон, који је већ више пута са ретким успехом певао у истој партији — Холанђанина луталици — и на београдској позорници, као гост.

Његов глас и интерпретација стајали су далеко од свега осталог, тако да се успех овог Вагнеровог дела у осечкој Опери може у главном приписати г. Букшегу, а и г. Лаву Мирском, искусном и солидном диригенту.

Новосадски уметнички живот

Концерат Добротворне Задруге

Добротворна Задруга Српкиња Новосадкиња приредила је у дворани „Слободе“ једно уметничко музичко вече. У програму су узели учешћа: г-ђа Попова, члан београдске Опere, г. Егеније Марјашеџ члан новосадске Опere и симфонијски оркестар VII пеш. пук са диригентом капелником београдске Опere г. Л. Матачићем.

Концерт је изведен врло успешно. Сви гости имали су ретког успеха. Солисти су имали дуге и бурне аплаузе.

После концерта прешло се на игранку која је била врло анимирана.

Г.

Северна Србија

Позоришни живот у Шапцу

После гостовања Новосадске опере и оперете у Шапцу, које је било у току прошле године, није гостовало ни једно позориште, па чак ни Подринско, које се налази већ две године у прекосавским крајевима на гостовању.

У последње време Дилетантско Позориште „Добрица Милутиновић“, под вођством вреднога редитеља проф. Г. Жике Поповића, дало се на посао и приказало је у Шапцу две премијере — Нушићеве комедије: „Сумњиво лице“ и „Протекцију“, а репризијало Предићеву „Голготу.“ Сада спрема: Јанковог „Ђиду“, Нушићевог: „Народног посланика“ и Ђоровићевог „Зулумћара.“

Наши мали, који носе име нашег великана, раде са пуно љубави и воље. Њихов рад је користан и вредан сваке похвале.

Бар. М. К—ћ.

Чехословачка

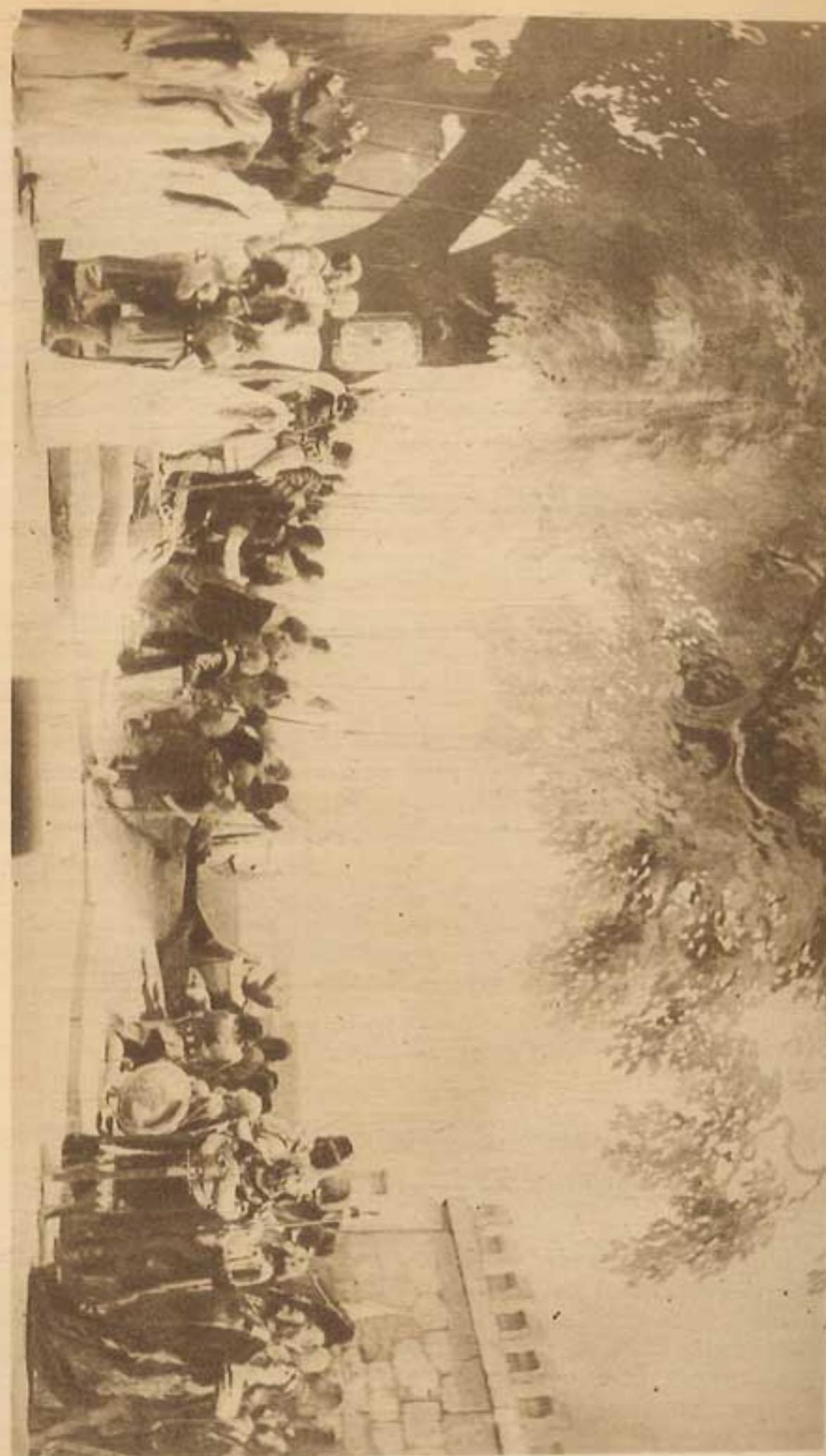
Позоришни живот у Прагу

Премијера Шрамекове драме „Суд“

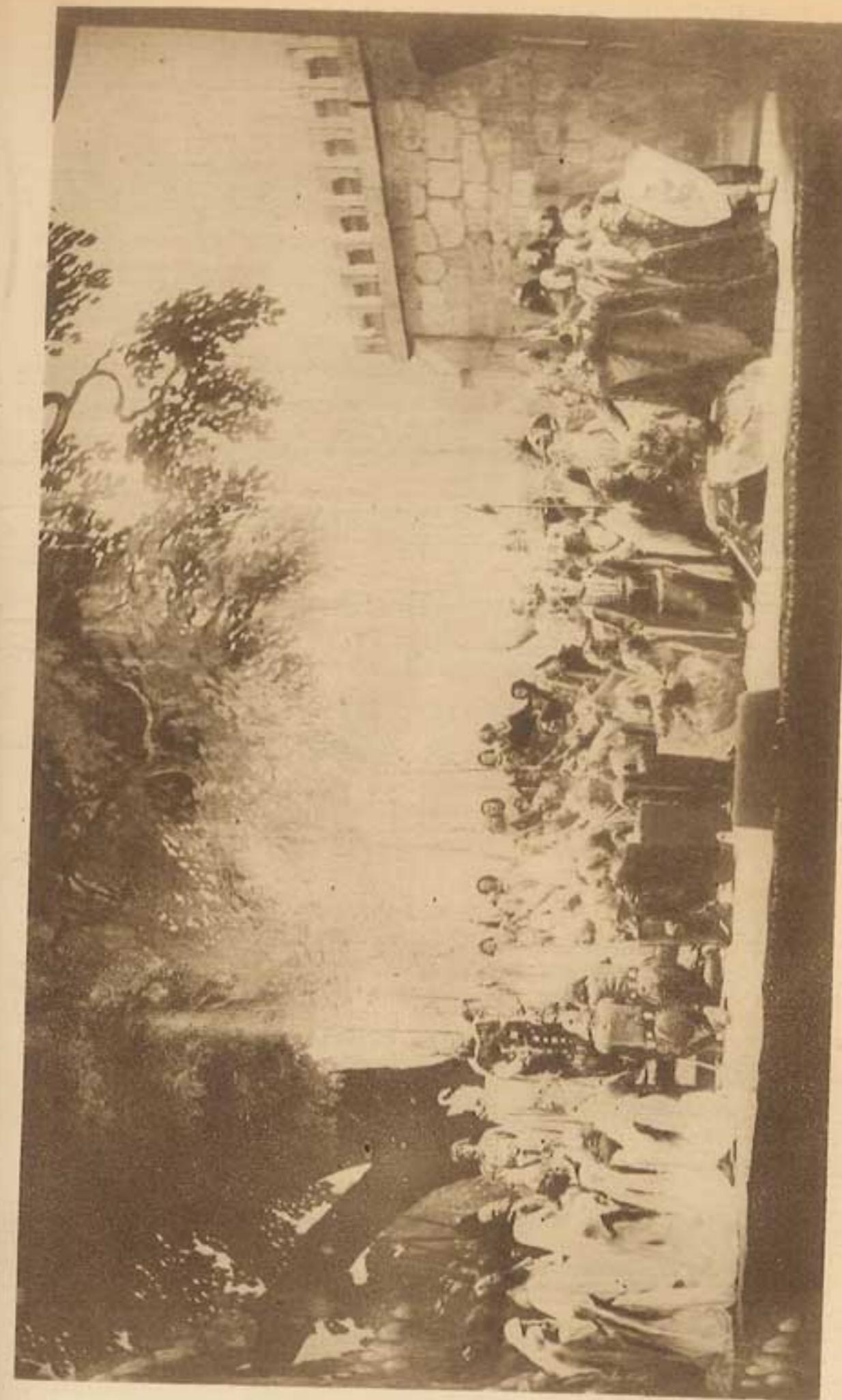
Познати чешки писац Шрамек, који је написао, и код нас познату комедију „Лето“, дао је сада нов комад „Суд“. Виноградски Дивадл дао га је неки дан први пут.

Комад се догађа за време рата на талијанском фронту, али се писац овог пута задовољио идиличном игром људских срдаца у опреци према свом познатом антимилитаризму, који је проговорио нарочито раније у његовом „Хагенбеку“.

Представа је испала врло добро. Режија познатог редитеља Квапила одлична.

Wagnerov "Lohengrin" na zagrebačkoj pozornici: I. Čin. Rofija Dr. Branka Gavolić; inscenacija V. M. Ujanitskera.
— Atelier "Tonta" — Zagreb —

Wagnerova opera "Lohengrin" na zagrebačkoj pozornici: I. Čin. Rofija Dr. Branka Gavolić; inscenacija V. M. Ujanitskera.
Rежија Др. Бранка Гаволе; инсценација В. М. Уљаничева.
— Atelier "Tonta" — Zagreb —

Критика истиче да Шрамеково ново дело није додуше у пуном смислу речи драма, али да је његов лиризам толико топао и човечански, да говори и срцима гледалаца.

Још један Пиранделов комад у Прагу

Прашки Народни Дивадл изнео је на сцену нов Пиранделов комад „Сваки има право“, који је у режији В. Новака и у инсценацији Хофмана имао леп успех.

Критика је Пиранделов комад примила симпатично, и ако констатује да изостаје иза његове драме „Шест лица траже писца“.

Тако су сада већ три комада Пиранделова доживела европску славу: „Шест лица траже писца“, „Сваки има право“ и „Хенрих IV“ сјајна историјска бурлеска коју игра трупа Руса Питојефа у Швајцарској и Француској са великим успехом.

Једна инсценација г. Надворника у Прагу

Раније познати београдски новинар и редитељ осечког и новосадског позоришта г. Емил Надворник, који је већ две пуне сезоне редитељ чувеног Швандовог дивадла на Смихову, режирао је недавно познату Ведекиндову ауто-биографску комедију „Краљ Никола“. Исти комад режирао је пре неколико година и сам Рајнхарт на својој позорници у Берлину.

Г. Надворник је оставио на страну све ауто-биографске алијије Ведекиндовог комада, које данас немају смисла више ни за немачку публику и интерпретирао је комад као фантастичну причу, која симболизује судбину индивидуалца у просечној људској маси.

Режија г. Надворника, према оцени прашке штампе, оживаје комад који иначе није нарочито занимљив.

Париски позоришни живот

Још један успех де Флера и Кроасеа

Недавно је дата реприза једног успешог комада познате француске фирме де Флер и Кроасе „фабрике за прављење добрих комедија“. Та комедија која је на репризи имала опет незапамћеног успеха зове се: „Les nouveaux Messieurs“.

У њој је сиже врло актуелан. Једна девојка, коју је издожавао њен пријатељ стари државни саветник, упозна се са младим електричарем, који је оправљао електричну инсталацију у кући старог сенатора. Како је тај „раденик“, иначе председник синдиката његове професије, врло интелигентан и начитан човек, те га девојка заволи.

И сада настаје поента у комедији, која има донекле и драмски карактер.

„Раденик“ који је дотле био врло поштен, без амбиција, скроман и повучен, мења се нагло под утицајем љубави коју

осећа за њу. Он је и раније био предлаган у своме синдикату да буде биран за посланика, али је из своје скромности одбијао ту почаст. Међутим сада он пристаје на ту стару понуду, на првим изборима постаје посланик и ускоро министар.

Како му треба све више новаца, због девојке која је навикла на раскошан живот, он се поводи чак и за сумњивим понудама неких трговаца за извесне услуге. Док је раније, док није познавао ону девојку и док је био само у синдикату, избацивао све такве понуђаче, сада је пристајао на све њихове понуде.

Комад се не свршава трагично, већ супротно томе, благодарећи хумору и оптимистичком схваташћу живота самих писаца де Флера и Кроасеа.

„Жена је свему крива, и она свему даје праву боју. Жена све поставља на своје место, и све у животу чини обичним, и потврђује правило да је све већ једном било“.

„Гаврани“ од Анри Бека понова на позорници

Познато уметничко дело, ремек дело Анрија Бека „Гаврани“ дата је 9 фебруара као реприза у Комедији Француској, са врло великим успехом.

Репризи је присуствовала најбоља елита Париза, тако председник републике и остали државници.

Овај комад није се давао неких двадесет година.

Умро унук Виктора Ига

Пре неки дан умро је унук славног Француског песника Виктора Ига, Жорж — Виктор Иго. То је оно дете коме је пре педесет година Виктор Иго посветио своју дивну збирку дечијих песама „Вештина бити деда.“

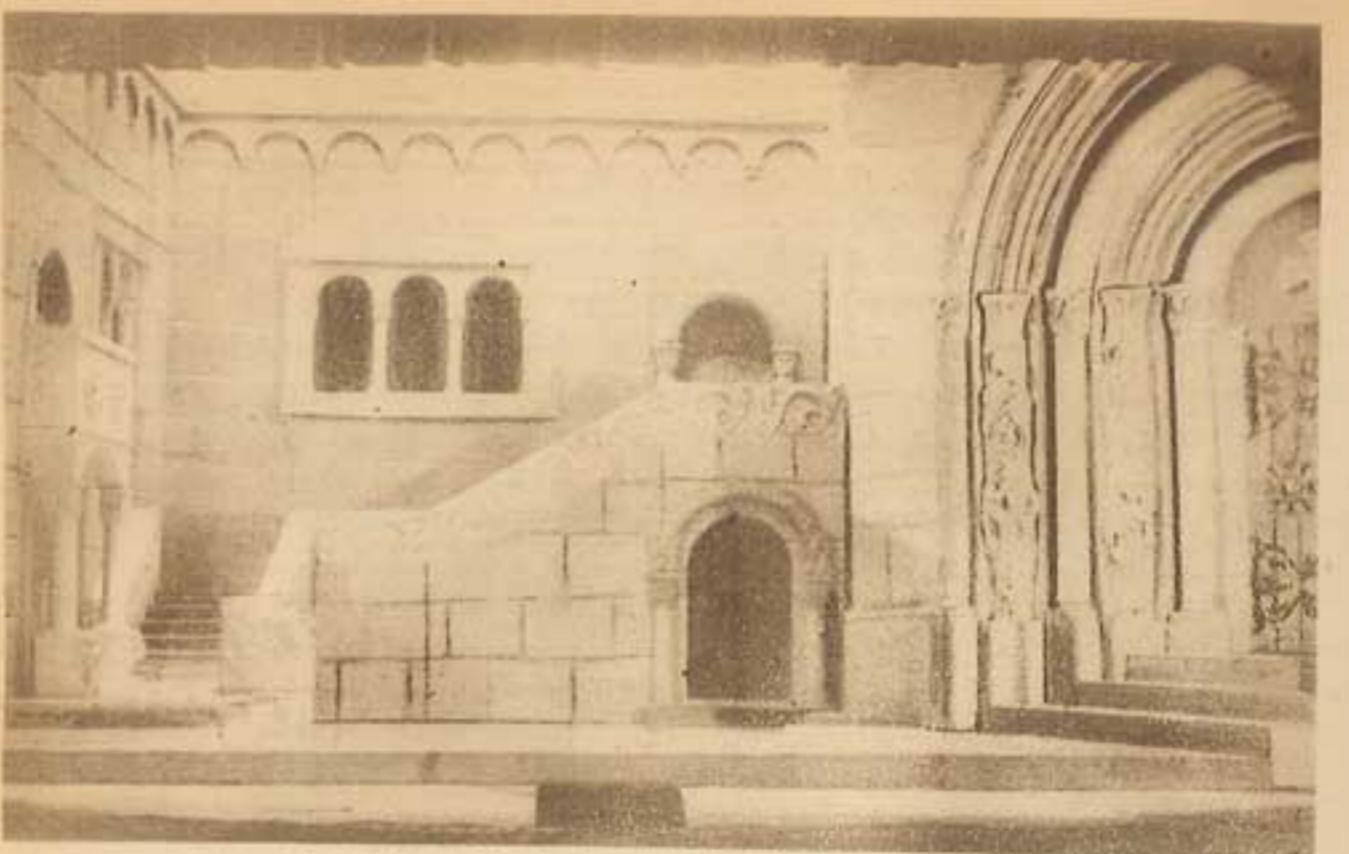
Жорж — Виктор Иго био је добро позната париска личност. Познат је нарочито у широј јавности као страстан спортсмен. Био је председник многих спортских корпорација.

И сам је писао, али врло мало. Само путописе и мемоаре из детињства.

Бечки уметнички живот

Беч, 10 Фебруар

После триумфалног гостовања г. и г-ђе Питојеф у Neue Wiener Bühne, којој је директор познати позоришни човек Роберт Блум, и париске звезде г-џе Паризие у Ронахеровом Музик-халу, очекују се скора нова различита гостовања светских уметника. Бечка публика не гледа никада којој нацији припада уметник, она све прима љубазно и некако колегијално. Био то Француз или Талијан, за њу је свеједно. Тако је недавно велики мајстор Пиетро Маскањи, који се овде бави већ више недеља, за које је

Lohengrin u zagrebačkoj operi. Scena II.
čina. Režija Dr. Branka Gavelle. Iascenacija
V. M. Ulijanovića.

Лоэнгрин у загребачкој опери. Сцена
II. чина. Режија Др. Бранка Гавелe. И-
сценација В. М. Уљанићева.

— Foto „Tonka“ — Zagreb —

Wagnerov „Lohengrin“ u Zagrebu. II. čin.
Režija Dr. Branka Gavelle; Iascenacija V.
M. Ulijanovića.

Вагнеров „Лоэнгрин“ у Загребу. II. чин.
Режија Др. Бранка Гавелe; иасценција
В. М. Уљанићева.

— Foto „Tonka“ — Zagreb —

у Загребу: 1. Ксенија Грунт, солисткиња болета у „Комичној
полски“ („Продана невеста“). — 2. Звонимир Ткаље, члан Драме,
млади комичар, игра с лепим успехом у оперети „Бонмарш“.
— Снимке Атејер „Тонка“, Загreb —

у Zagrebu: 1. Ksenija Grundt, solistica baleta u plesu „Komična
polka“ u „Prodanoj nevesti“. — 2. Zvonimir Tkalec, član Drame,
mladi komičar, nastupa s ljeprim uspjehom u opereti „Bonmarché“.
— Snimke Atejer „Tonka“, Zagreb —

време дириговао у Великој Опери више талијанских опера, међу којима и своја дела, појњео огроман успех са својом оперетом „Госпођа из Folies-Bergères-a“.

У „Рајмунд-театру“ дата је неки дан премијера комедије „Антонија“, од познатог мађарског писца Мелхиора Ленђела који је у своје време себи направио привремену светску славу са комадом „Тајфун“. У овом комаду се истакла г-ђа Федак у главној улози, која је овога пута први пут играла у комедији и то на немачком језику, пошто је она Мађарица и до сада била искључиво оперетска субрета. Према критици и одушевљењу публике, она је имала сјајан успех.

Позориште у Италији

И ако је највећи број комада који се даје у Италији ове сезоне из Француске књижевности, ипак ни талијански драмски писци не седе.

Број оригинала — новитета од ове сезоне врло је велики, да га не би могли ни набројати свде.

*

Али старавамо се да дамо слику најглавнијих међу њима.

Тако Алберто Коланџони дао је да се игра у Милану, са врло великим успехом у осталом „Христова страдања“ која је верна реконструкција са модерном инсценацијом средњевековних мистерија.

Ово ће успело драмско дело бити дато за време велике недеље у Риму.

*

Једна љупка комедија познатог писца Ђакометија „Тројански коњ“ зanима већ дуже времена публику позоришта „Quirino“ у Риму. Алберто Коланџони такође је дао једну лепу ствар „La Sagra dei Osei“ (Празник птица), која је у Милану и другим местима северне Италије била врло добро примљена. То је једна лака и пријатна историја птица. Затим Il dono del mattino (Дар јутра) од Фајзана, комедија без претензија, нешто сентиментална, има све услове да прија финим и осетљивим духовима. Мала Лудија — лепа, поштена, вредна — желећи да буде вољена од неког „принца из бајке“ направи се ружна, крије своје дивне златне косе под једном ужасном бароком, а своје дубоке чисте, дивне очи под одвратним наочарима, и не показује се ономе кога воли, док се није уверила да је је збила вољена од оног кога је из брала.

„Светиљка у прозору“ дело је једног „младог“ Ђана Ка-приола. Написана је по једној старој ирској причи. Сари се Едвард Шамплей, изгубивши негде на мору свог сина, замишља још увек да је он жив. Нека пропалица увуче се кроз прозор

једне ноћи у кућу старог Едварда. Затекавши га у делу крађе, стари Едвард преклиње лопова да остане у његовој кући, јер је уверен да је у пропалици познао свог сина. Овај остаје у кући. Али пошто се поправио и навикао на мирани живот вредна и поштена човека, мора понова да иде у свет, понова у лопове, јер га нико у кући сем старца — не трпи и пребацује му ранији непоштени живот.

Сва три чина саслушана су са највећом пажњом.

PISMO IZ PARIZA.

O gospoj Simone i o poetici

Francuzi никад нису право znali, kako bi imali da razumiju Bernarda Shawa. Kad su vidjeli, da je prekonverziranje deplasirano, otkrili su, da im je Shaw loše serviran: adaptacije jednog ambicioznog bračnog para barem su im toliko bile loše, da se izjavilo, da je stil Bernarda Shawa neprenošljiv u francuštinu, па су morali dopustiti Shawu genijalnost tek onom prilikom, kad im je bio serviran u originalu (Macdona Players).

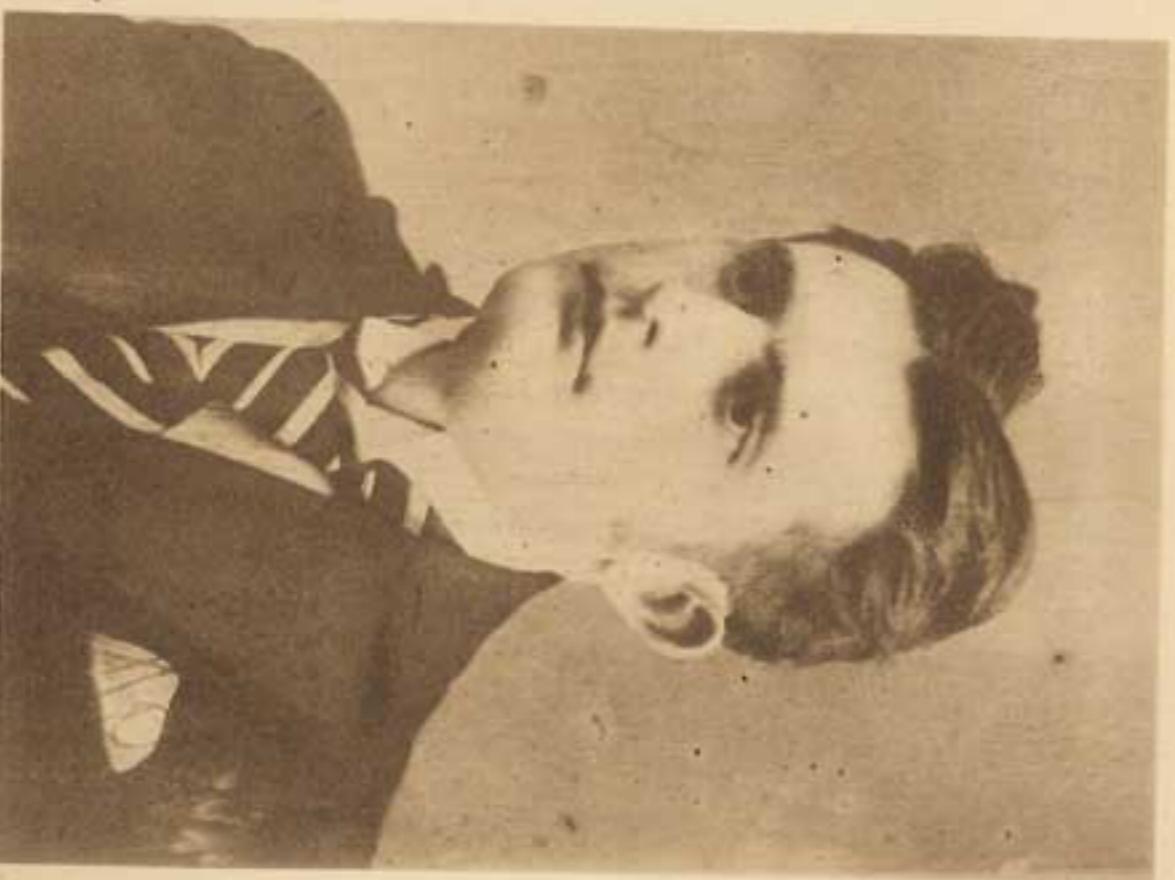
Ali „Orleansku Djевичу“ nisu mogli da oproste velikom engleskom dramatičaru; pravo na nacionalne slave ne puštaju Francuzi iz svojih ruku, a iza Shawova pradoksa možda se ipak krije — opasnost profanacije. Kako je „Sveti Ivana“ imala ogroman uspjeh Francuzi su joj izmislili „protutežu“. (I taj metod morala bi da usvoji svaka nacija, која хоће да се afirmira blještavim sijuckanjem своје велике назоћности. Primjer: Zalevski smije само зato да gostuje u Velikoj Operi pariškoj, да би се могло već jedanput definitivno izreći истину, да и Francuzi имају исто такове... i tako dalje).

Protuteža se зove „La Vierge au grand Coeur“, komad od Françoisa Porchéa, (који је од свих francuskih dramatičara fizionomijom најсличнији Bernardu Shawu). Vrijeme, kada se za pozornicu pravile „héroine de chocer“, hvala Богу, прошло је. To i Porché osjeća. Zato je htio „da ponovo vrati historiju Jeanne d'Arc u život, približavajući јe nema ili šta više da iznadje, ukoliko јe ona nema blizu“. Tako se Porché, izbjegavajući nesavremenost i računajući na praktičnu konstrukciju teaterskog komada, неhotice približio Shawu, која nije zato mogao da dostigne, jer јe osrednji dramatičar i jer има straha, да ће му nacionalni heroj izgubiti aureolu и бањалност humanoga. Porchéova „Djevica velikoga Srca“ остала је visjeti izmedju neopravdane svakidašnjosti naturalistične cizelerije i neobjasnjene vizionarnosti nepotpuna simbola. I zato је она klasični primjer за objašnjavanje načina glume, кога у Parizu ovaj put reprezentira госпођа Simone, kreatorka Jeanne d'Arc u franceskoj protuteži.

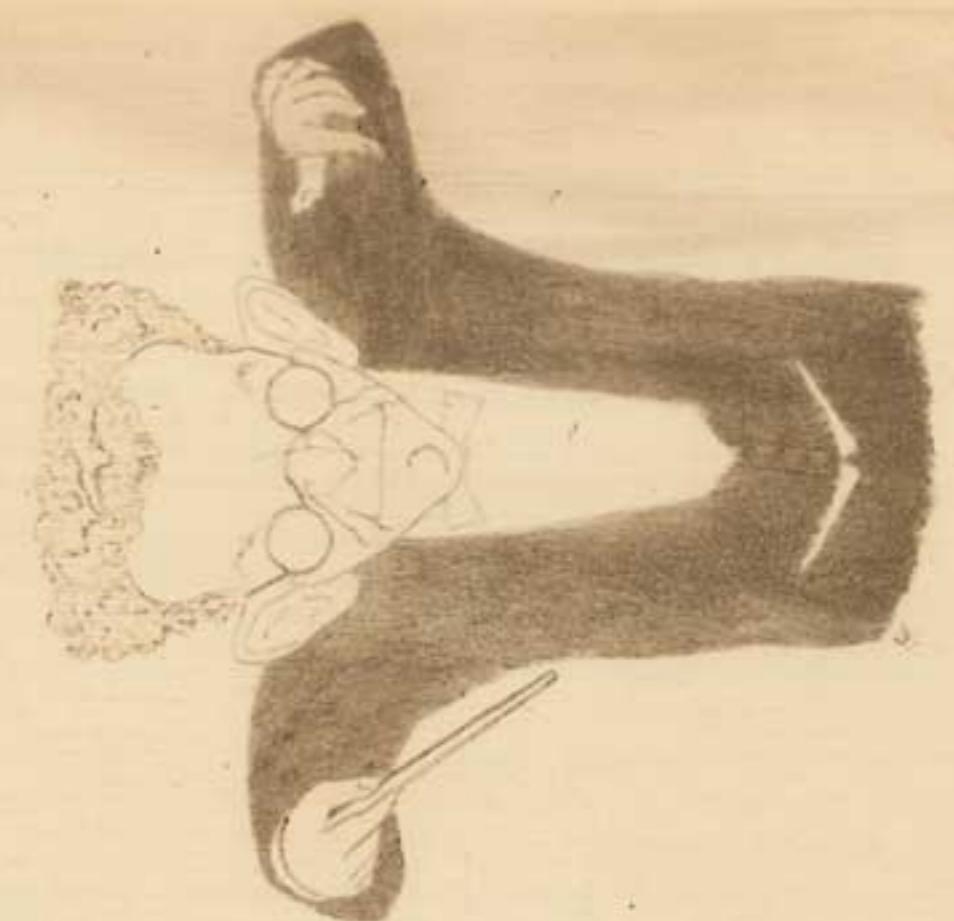
Tronuta trijumfom где Thorndike engleske kreatorke Shawove Jeanne d'Arc, госпођа Simone, jedna od prvih franceskih glumica,

Pred nekoliko dana odlikovani su ordenom Sv. Sava V. reda pozorni mladi virtuozi: 1. Vilém Jandl, profesor Muzičke Škole, odlični plesač i 2. Karlo Holub, sjajni violinista, prof. Muzičke Škole i koncertmajstor beogradske Operе.

Про неки дан одликовани су орденом Ср. Саво V. реда поисти млади виртуози: 1. Вилем Јандл, професор Музичке Школе, одлични пианисти и 2. Карло Холуб, сјајни скриптониста, проф. Музичке Школе и концертмајстор београдске Опере.

Чико Мишо—Милюшевић, родитељ и члан битољског градског позоришта, који 25 фебруара ове године прославља четрдесет година свог глумаčког рада. — Лав Мирски, директор Осачке општинске школе, Кочани.

"Čika" Miša—Milošević, redatelj i član bitoljskog gradačkog pozorišta, koji na 25 veljače ove godine proslavlja četadeset godina svog glumačkog rada. — Lav Mirski, dirigent Osječke Operе; karijatka Nikola Krištof

poslje svoje američke turneje, iznajmila je „Theatre de la Renaissance“, da postavi francesku Jeanne d'Arc. Način, kako je to učinila, daj direktni povod, da se govori o takozvanom franceskom patetičkom stilu.

Kada se čuje, kako gospoja Simone glumi, onda ne postaje jasno, da je patetički stil zaista jedan potpuno zaokruženi „stil“ koji za sebe postoji pored (recimo) realističnog stila. Nego: da je patetički „stil“ zapravo najlakši tehnički način, da se izraze duboko osjećanje i nerealističke objektivacije. Ja sam se već u teatru gospode Guitry (Edoward - VII) čudio, kako gospodin Sacha usred vanrdno lake pariško-realistične konverzacije odjednom počinje da vuče, modulira i tremolira vokale po patetski, kada izjavljuje svoju duboku ljubav. I kako ta patetika odjednom kida tkivo lake čipke komedije, kroz koju proviruje herojski štit od lažnoga metala više tragedije. Ja, koji sam video (recimo) Hudožestvenike, nisam osjećao potrebu da se ispričavam nepoznavanjem franceske tradicije ili franceskog osjećanja, doklegod mi je bilo jasno, da se tu radi o jedinstvenosti stila i doklegod mi je jasno, da ima i realistični način objektivacije jednog dubokog osjećanja. Već kod Guitrya, velim, ja sam to, u čudu, opazio i prešutao samome sebi.

Ali u glumi gospoje Simone to je toliko očito i konzekventno, da prestaje biti slučaj (ili da zapravo postaje „slučaj“ patetike). U jednoj drami, u kojoj autor želi da nam približi glavno lice baš zato, što to lice gubi u historijskoj perspektivi svoju svagdašnju čovječnost i postaje vanrealistično lice, ne bi smjela da izbija patetika, koja je, kao što se zna, način, kojim se objektiviraju lica, aureolizirana historičkom udaljenosti. Kada dakle gospoja Simone kao dijete Jeanne u kući svog naturalističkog porodičnog kruga počinje odjednom jedno dublje osjećanje (ljubav prema roditeljima) da iznosi patetički, a prije i poslije toga njoj je uspjelo da se afirmira jednostavnim „čovječanskim“ realizmom, sa svim sitnim odlikama čovjeka svakidašnjice, onda se odjednom osjeti, kako gluma radi punom parom protiv teksta i ideje drame. Nije potrebno biti Francez i razumjeti „tradiciju“, da se odmah osjeti, koliko taj način ne odgovara jedinstvenosti stila uopće.

Dakako da osim toga načina upotrebljavanja patetičnoga ima i drugi, koji bi možda bio opravdaniji. To su slučajevi nerealističkih objektivacija. Sveti Mihajlo, zaštitnik Franceske, ukazuje se naime orleanskoj djevici dosta često; andjeli, arkandjeli i sveci posjećuju djevicu na sceni; pa čak i neki apstraktни „glasovi“ čuju se iz djevičine svijesti. Da se u tom slučaju glumci služe stilom svojih historičkih tragedija, bilo bi barem najjednostavnije, ako i ne najopravdanije. Jer „patetika“ je nerealistična, ili, ako hoćete, propisana stilizacija realističnoga, pa može poslužiti i nerealističnim licima u realističnoj drami. Čak se može razumjeti praktičnost, kojom se gospoja Simone služi, kad upotrebljava patetiku za scene svojih vizija (iako se ne može razumjeti, zašto kao dijete govori s „glasovima“ realistički, a kao vojskovodjt patetski). Kad već konačno po-

stoji neki nerealistički stil u franceskom, zašto se onda mučiti i tražiti baš onaj „nerealistički“ stil, koji odgovara baš tim vizijama i tim višim bićima?! A gospoja Simone, kako kažu, poznaje tehniku patetike vanredno.

Ali u ovom slučaju, vi ste već primjetili, ima nešto drugo. Patetikom se od ovoga Porchéovog komada pravi ono, što Porché nikako nije htio da bude: historički komad, koji se udaljuje od nas svakodnjnih ljudi u daleku zamaglenu perspektivu neke uzvišene sjeće, kojoj su vrijeme i nacionalizam metnuli na tjeme aureolu od lažnog metala; sjene u koje je dvaput snažno puhnuo Bernard Shaw („Cezar i Kleopatra“ i „Sveta Ivana“), a u koju „popuhavlje“ i g. Francois Porché. Ovaj drugi uzalud. Jer gospoja Simone ne da...

Postoli međutim, neovisno od naših objašnjanja, franceska patetička „škola“, jedna uzvišena i povišena stilizacija franceske dikcije. O njoj se može teoretski, neovisno od ovoga, što se u pariškim teatrima čuje, govoriti ovako ili onako, (i mi ćemo morati o njoj da govorimo s našega stanovišta). U praksi, patetički stil ostavlja neke principe potpuno neobjašnjenima. Pogotovo u primjeni patetičke gospoje Simone.

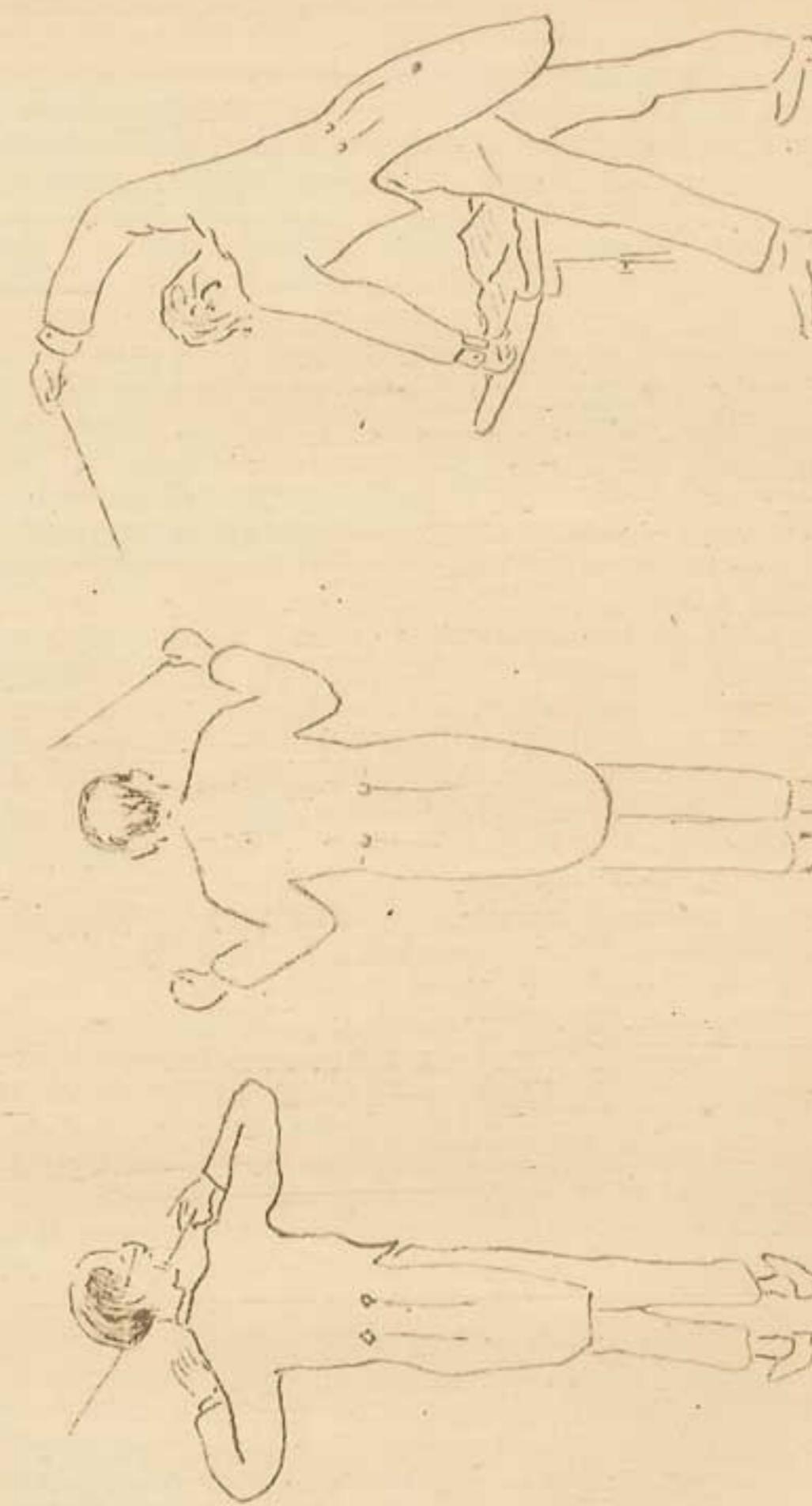
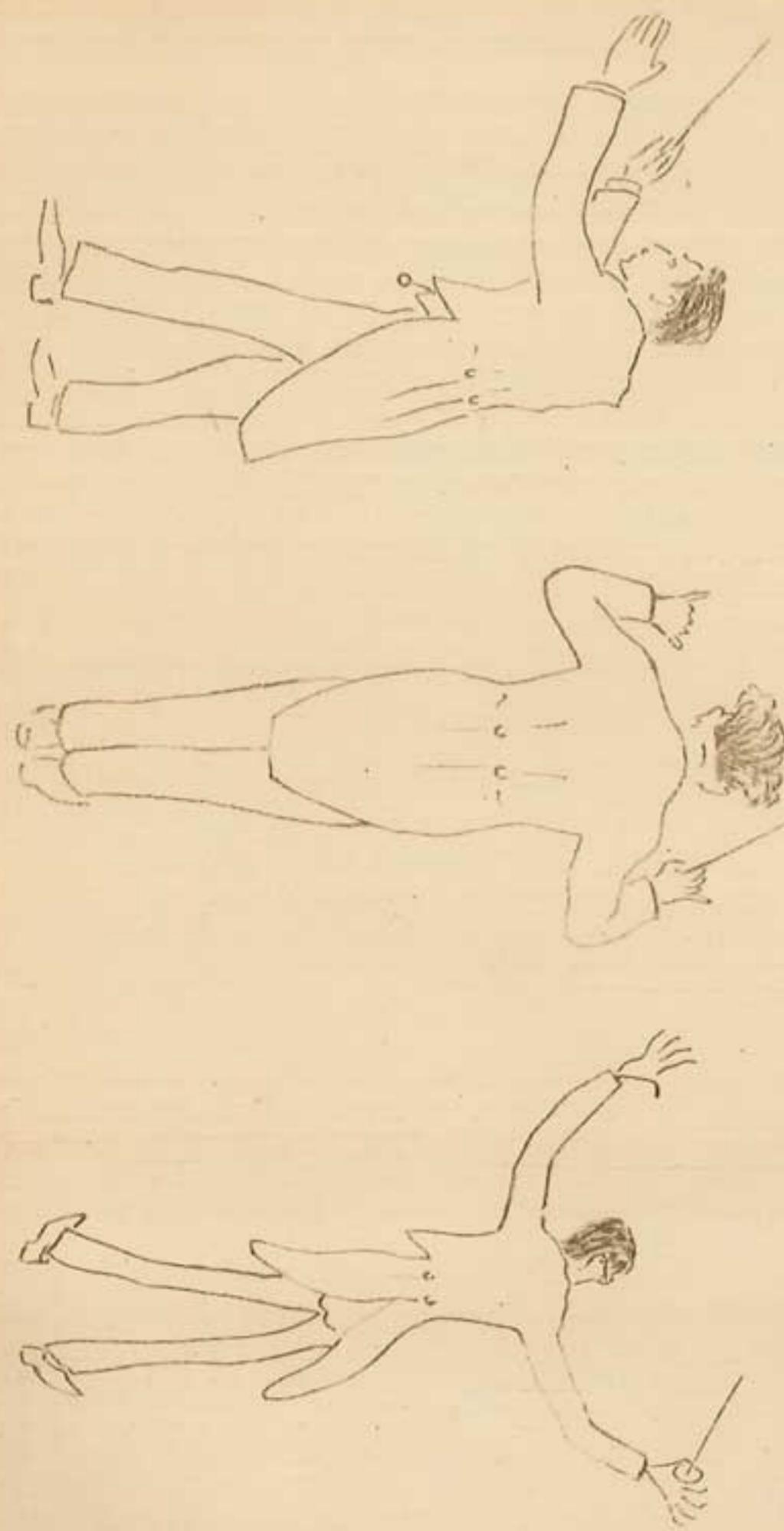
Naglašujem neprestano, da ne govorim o svojoj ličnoj (mislim: slavenskoj) averziji prema tom stilu. Mi, dobro, nemamo tradicije i nemamo prema tome klasičnu stilizaciju dikcije. Ali mi poznajemo svoju dikciju i znamo, kako bi njenja klasična stilizacija moraća da izgleda. Mi znamo, šta je teater, znamo, kako se mora modulirati i tonirati osjećaj, i znamo, da se te modulacije i toniranje mogu iznositi u jednoj strogoj muzičkoj formi. Epske dikcijske stereotipne strukture naših narodnih pjesama, znamo, nisu za pozornicu. I tako dalje..

Kada slušate gospoju Simone u patetici, onda vam postaje jasno, da oni svoj stil patetike uče deklamacijski, a ne teaterski. Gotove strukture nameću se frazama; i te fraze u sponama tih struktura prestaju djelovati na scene. Za ljubav naučene strukture, (naučene, velim, jer franceski glumac ne taji, da je kod patetike vanredna tehnika ono, čime se treba ponositi), za ljubav te strukture slikovito-muzičkoga dizanja i spuštanja, ubrzavanja i usporivanja dikcije žrtvuje se smisao i značenje fraze. (Kad pomišljam na to, da Francuzi nemaju smisla za tragično, kao narod, kakvoga ga danas gledate, onda mogu da razumijem, kako ih je muzika i slika patetike uvijek lako prenosila preko smisla i suštine tragičnoga). To se još sve može razumjeti, doklegod je patetika jedan konzekventni stil, kakav proizlazi iz dikcije jezika, makar i na štetu današnjega poimanja teatra. Teže je, kako rekosmo, razumjeti primjenu ovoga stila na nerealistično usred realističnoga. Ali nikako se ne može razumjeti upotreba realističnoga usred patetičnoga, kako to čini gospoja Simone i neki drugi. Naime: usred jedne patetične tirađe, (pred vizijama), gospoja Simone odjednom „banalno“ pada u realistički ton, preleti tim tonom i tim modulacijom, bez ikakvoga razloga nekoliko fraza, da se odjednom opet digne u uzvišeniju dikciju. Je li to rje-

Dirigenti zagrebačke opere u karikaturi: 1. Petar Konjović, 2. Ml.

Dirigenti zagrebačke opere u karikaturi: 1. Petar Konjović, 2.

Ivan Sachs, 3. Kreš. Baranović.

Dirigenti zagrebačke opere u karikaturi: 1. Jakov Gotovac, 2. Oskar Josipović, 3. Oskar Smodek.

Dirigenti zagrebačke opere u karikaturi: 1. Jakov Gotovac, 2. Oskar Josipović, 3. Oskar Smodek.

Dirigenti zagrebačke opere u karikaturi: 1. Jakov Gotovac, 2. Oskar Josipović, 3. Oskar Smodek.

šenje problema Porchéove drame, koja visi? Ili je to propisani način padanja u strukturi patetike, padanje izvan stila, propadanje u realistično? Osjećaj, što ga ima slušalač, svakako je: deranje oklopa od sjajnoga metala, kroz koji proviruje zamazano sukno..

U teatru, u kome sam slušao ovu orleansku dramu, bilo je ipak dva momenta, kada se nisam osjećao osamljen. Momenti kada je gospoja Simone, zanesena čistim osjećanjem, iznijela duševna svoja stanja izvan svake patetske strukture, nagradila je publika na otvorenoj sceni oduševljenim pljeskanjem, (kako bi rekli naši kritičari). Ti su momenti: govor vojnicima pred bitku i, ranije, zanosna želja da pokaže svoju iskrenu namjeru pred Karлом VII. Uopće, scene s tim shawovski shvaćenim dietinjasto-mekušastim kraljem bile su najbolje. Pierre Blanchard, mladi glumac, igrao je kralja karikirajući vrlo fino patetiku, kako to umije u najrazličitijim načinima Jouvet (direktor Comédie des Champs Elysées). I opet, na zadovoljstvo publice. Kao i svuda, gdje se ostvaruje realistično-tipična stilizacija patetike do granice karikature. Dakle: i na moje zadovoljstvo! U tom slučaju, kao i kod Bacque-a, koji je čisto i konzekventno realistički igrao Jaquota d'Arc.

Ja namjerno govorim o patetici gospoje Simone prije negoli o onoj u „Comédie Française“. Gospja Simone, koja je jak teaterski individualitet, prvakinja, star. redatelj, poduzetnik, mora, kao ličnost, da odgovara za svoj stil. A stil nas, praktički, više interesuje kao osbina izrazitog individualiteta. Kao osebinu vremena i naroda bolje ćemo ga kasnije razumjeti, kađa budemo govorili o teoriji patetike. Teater je praksa.

Jos. Kulundžić.

P. S. Ovaj put treba spomenuti, da je dekor od Ch. Sanlaville-a. Prema mizeriji dekora u pariškim teatrima ovdje interesantno rješenje je „pojavljivanje vizije“, ponajprije svetoga Mihajla. Ne toliko u velikom stilizovanom deblu, gdje se odgrće zavjesa lišća, koliko u potpuno sličnoj viziji u sobi, kao što je bila Babićeva u „Maškaratama“, samo što je kod nas rafiniranje svjetlo davao savršeniju iluziju, kada neprimjetno nestaje veliki strop sobe. S prvom vizijom slaže se u stilu razgrtanje velikih zastava, koje vire iza zidina Orléanst, i za kojima se pojavljuje svetac. Nedostatak dovoljne rasvetne tehnike nije ovdje namjerno bagateliziranje vizuelnih dočaravanja, kako neki kod nas naiupo misle, nego ignorancija. O tome kasnije točnije.

J. K.

Zagrebačke bilješke

JUBILEJ PECIJE PETROVIĆA

Naš najpopularniji dramatičar i komediograf g. Petar Petrović-Pecija proslavit će početkom aprila o. g. svoju 25-godišnjicu književnoga rada.

Tom prilikom davat će se u Narodnom kazalištu na Wilsonovom Trgu njegova poznata i omiljela komedija „Čvor“ u novoj pođeli uloga.

MODERNA POLJSKA KOMEDIJA NA ZAGREBAČKOJ SCENI.

Početkom marta iznijet će naša drama djelo mlađeg poljskog dramatičara Bruna Winawera „Knjiga o Jobu“, dosadna komedija u 3 čina.

Ova tako zvana „dosadna“ komedija dogadja se u vrijeme propasti dramske literature. Ona se — naravno — samo zato zove „dosadna“, jer nije ni najmanje dosadna, nego je naprotiv vrlo duhovita i skroz optimistička. Pisana je sa stanovišta ironičkoga pogleda na tragiku životnih problema.

Glavnu ulogu učenjaka, Dr. Herupa, kojemu je dosadila nauka i koji odlazi u obične tvorničke radnike, igra g. Tito Strozzi, koji ujedno i režira tu komediju. — Bivšeg piesnika, a sada policijskog pisara Klotza, koji hapsi svoje drugove igra g. Predrag Milanov. — Tipa varalice na kartama, Maci Erzana, donijet će g. Ivo Badalić. — Glavne ženske uloge igraju gdje Popović-Mosinger i gdjica Stiplošek. — U ostalim ulogama zaposleni su gg. Bojničić, Strahinja Petrović, Dujšin, Šulentić i Karasek.

NOVA DOMAĆA OPERA.

Pоловicom drugog mjeseca iznijet će zagrebačka opera novo djelo poznatog našeg komponiste g. Antuna Dobronića „Dubrovачki Diptihon“, (I. Dio „Nocturno“ (Suton) od Vojnovića, II. Dio Groteska (Novela od Stanca) od Držića). — Operu će dirigirati g. Oskar Jozefović.

PEER GYNT.

Nakon odulje stanke naša će drama opet iznijeti Ibsenovog Peer Gynta s gosp. Josipom Pavićem u naslovnoj ulozi i u ostaloj već poznatoj podjeli.

ФИЛМ

Фордове фабрике у филму

Берлинска филмска компанија „Елве“ недавно је довршила филм, израђен по модерном немачком роману „Гараган“, који је прошле године излазио у листу „Берлинер Илустрирте Цајтунг“ и побудио и ван Немачке велику сензацију.

Један део романа догађа се у великим америчким аутомобилским фабрикама. Чувени краљ аутомобила Форд, допустио је да се тај део филма сними у његовим огромним фабрикама у Детроиту. Тако ће филм дати и занимљиву и поучну слику о раду у тим највећим творницама света.

Фатална сличност

Славни киноматографски уметник Чарли Чаплин, Шарло, не би смео сада да дође у Чехословачку без исправних легитимација.

Разлог је у томе, што је недавно један чехословачки војни чиновник учинио дефраудацију за неких осамдесет хиљада чехословачких круна и побегао. Сада су за њим издане потернице са назнаком да је његова спољашњост врло слична Чарлу Чапlinу, у цивилу разуме се, а која је целом свету позната исто онако добро, као и његова славна маска.

№ 26., 1924/25.

— 4 —

22. II. 1925.

CONADIA

Jelena Morozova, aktistica zagrebačke
opere. Јелена Морозова, артисткиња загребачке
опере.

— Foto „Tenka“ — Zagreb —

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Београдско Народно Позориште

Реприза „Голготе“.

(10. II. o. г.)

Овогодишњи драмски репертоар Нар. Позоришта стоји у знаку Словенства и у знаку тешке тмуре трагике. Осим ведре и духовите комедије „Рука руку мије“ Шпањолца Бенавентеа, до сада смо имали само жалосних игара, било романтично-историјских као дивна Војновићева „Смрт Мајке Југовића“, било модерних, реалистичких као „Не уби“ од Л. Андрејева и Чеховљев „Иванов“. Управа Драме показује, уопште једну изричну и безусловну предилекцију за руске писце, јер у пркос потпуном неуспеху ова последња два комада — неуспеху код снажне и, пре свега, одлично режиране и одигране Андрејевљеве драме, свакако неоправданом, али сасвим оправданом код Чеховљевог „Иванова“, — она наставља свој руски програм, спремајући нам опет две руске премијере: „Соњкина“ од Јушкијевића и „Мисао“ од Андрејева. Упорност коју нећемо, никако, да кудимо (пошто и сувише ценимо велику руску књижевност, но да бисмо је могли негирати и у њеним слабијим делима), али која нам, са обзиром на многоструке идеалне задатке и обавезе нашег Позоришта као и на никада не занемарљиви укус наше публике, изгледа ипак, помало претерана и ризична. Вечни туробни мрак и пессимизам на позорници већ нас замарају, а модерна тежња за једном ведријом мисаоношћу и духовнијом уметношћу, но што их пружа руски реализам (или скандинавски пессимизам à la Стриндберг чију је, недавно, дату „Непогоду“ публика примила, такође, са врло резервисаним поштовањем) тражи најзад, и код нас своје право. Част и поштовање: Стриндбергу, Ибзену, Толстоју, Андрејеву и Чехову, али данас, ми осећамо у Луијиу Пиранделу и Бернарду Шоу праве представнике и тумаче модерног животног осећања и новог уметничког као и етичког идеала.

У средихоких околности, односно, размишљања или расположења, примили смо репризу „Голготе“, од Г. М. Предића, некако, са мешовитим осећањима: један комад који је пре двадесетак година, када је први пут извођен, имао знатног успеха (био чак и награђен) и који, стварно, још и сада, при светлу једне строжије и скептичније критике и под тананим, али неуклонивим слојем двадесетогодишње прашине, показује понеких нео-

спорних врлина (јасна, логична концепција, вешта техника, жив дијалог и, уопште, знатан позоришни смисао), али који и у појачаној, грубљој мери садржи баш све оно и готово, баш само оно, због чега данас не можемо више до краја да се слажемо ни са оним великим руским и скандинавским писцима. Неки утириани тамни пессимизам, нека брутална, свирепа горчина, нека крвава иронија, неко патетично и непомирљиво сликање црним на црноме, у којима, данас, наравно, нисмо више у стању — као некада — да видимо неку „верну слику из београдског живота“, неки „реализам“ или „објективизам“, већ, на против, само пессимистички романтизам и субјективизам једног врло младог драматичара који је чезнуо за плахим и силовитим ефектима.

Реприза „Голготе“ била је спремљена савесно и са укусом и показала је комад у, могући, најповољнијој боји. Глумци заједно служују, готово, без разлике пуну похвалу. То важи, у првом реду, о г-ђи Црвенци која је у главној улоги дала једну врло отмено схваћену и са сигурним знањем спроведену креацију. Г-ђа Црвенци није од оних блештавих глумица које засењују и освајају, такорећи, одмах, у првом мању; она стиже до своје мете поступно, без наглих скокова, са извесном пуританском трезвеношћу и дискретношћу. Њене су главне врлине пријежност и интелигенција, испод којих је, овај пут, пробијала и једна лепа усрдност и простодушност осећања. Њено право поље је реалистичка драма.

Остале улоге имају, мање-више све, само епизодни карактер. Међу овима истакли су се нарочито: Г-ђа Перса Павловић, Г-ђа З. Тодоровић, Г. Злашковић и Г. Сошировић као језгронито и истинито ојртани типови из наше средине, даље, као први спасиоци својих нешто бледих, иреалних улога; Г. Г. Божић и Драгушиновић.

Публика је свима пљескала топло и срдачно, на крају комада и писцу који је морао поновно да се јавља пред завесом.

Тодор Манојловић

Неколико актуелних питања у Загребу

Интервју нашег уредника са интендантом Загребачког Казалишта, г. др. Јулијем Бенешићем.

III.

Прошлогодишње узајамно гостовање између Београда и Загреба створило је једно расположење тајнице и присности не само између ансамбла оба позоришта, већ је показало да се кроз уметност, са позорнице, могу да отворе и срда маса, кроз позоришну публику, иако је све отворе притиснула једна тешка и густа атмосфера једног мутног времена разлаза и четрчељивости. За

Predikeva „Голгота“ на београдској позорници: Олга (Ризнићка) и Петровић (Драгутиновић).

Предикева „Голгота“ на београдској позорници: Олга (Ризнићка) и Петровић (Драгутиновић).

Сцена из „Голготе“ на београдској позорници: 1. Олга (Ризнићка), Трајко (Сотировић) и гђа Алексић (Арсеновићка); — 2. Сцена за столом: Протић (Богић), Ђурић (М. Милошевић), Костићева (Златковићка) и Жуткић (М. Маринковићка).

— В. Бенчић, Београд —

Сцена из „Голготе“ на београдској позорници: 1. Олга (Ризнићка), Трајко (Сотировић), и гђа Алексић (Арсеновићка); — 2. Сцена за столом: Протић (Богић), Ђурић (М. Милошевић), Костићева (Златковићка) и Жуткић (М. Маринковићка).

тренутак пробудило се тада нешто узвишено у нама, и ми нисмо могли познати себе. У тим свечаним моментима Београд и Загреб били су духовно блиски. Истина, биран је један нарочити репертоар, схватљив и пријемчив и који говори срцу, али су срца ипак зебла и осећаји трнули док, сасвим спонтано, није дошло до првих излива. Дакле, ипак је могуће.

Пут је био указан и трасиран, и није се смело дозволити да с толиком муком и трудом утврена путања зарасте у коров, изгуби се, нестане је. Јер, у колико је истинита ова реч Боже Кнежевића да људима не треба говорити, већ им само треба умети казати, као да је истинитија и реч. Ничеова чини ми се, да људима треба говорити, говорити и опет говорити, и само понављати, да схвате, па не би било неспоразума међу људима.

Ми говоримо истим језиком, али се не разумемо. Исте речи код нас значе друго, јер се иза њих крију различни осећаји. Нама је потребно духовно изједначавање и сентиментална путовања у једноме веку ниске општињивости. Пут кроз књигу и преко позорнице најпоузданији је, иако можда није најбржи. Позорница је непосреднија: са ње се краде у душу и осваја срца чар људског гласа и атмосфера присности. Напокон, данашња култура је култура градова, великих центара, и нека говори ко шта хоће, идеје не иду из села у град, већ из града у село. Треба, дакле говорити градској, великоварошкој, београдској и загребачкој интелигенцији на првоме месту. У тим мислима, можда не тако формулисаним, пришао сам и интенданту, као што би му пришао и сваки други на моме месту.

Рекао сам: Мени се чини, г. управниче, да ипак нешто стоји на путу узајамним гостовањима између Београда и Загреба, јер не чујем да се што у томе правцу макар и намерава, а камо ли спрема?

Интендант: Гостовања ансамбла могу се без штете за рад у сезони одобрити тек поткрај сезоне, најраније у мају...

— Што би значило да ако их и буде, може их бити само једном у години. Биће да из Вас опет говори интендант — економ, господине управниче?

Интендант: ...тек поткрај сезоне, јер иначе избивање из града повлачи прекидање проба, излази се из колосека нормалног рада и губи се зацело бар једна драмска премијера у сезони. Гостовање између Загреба и Београда, какво је било у марта 1924. г., наприменично — београдско позориште у Загребу и загребачко казалиште у Београду — има уза све користи и једну лошу страну: да уз овај систем који је наметнуо позориштима закон о државном рачуноводству, шкоди благајнама тих позоришта. Јер целокупан приход од тих представа иде у државну касу — бар у принципу овог система — па смо ми београдском другу одузели онај приход који би он могао рачунати као приход свог театра, и мања му је била месечна сума, дакле и мањи тако звани вишак прихода, којим тек он може да распо-

ла же. Тај би се губитак могао тек онда накнадити, кад би београдско позориште дало за једну представу више у Загребу него загребачко у Београду.

— А како мора гледати један интендант — економ на гостовања појединача?

Интендант: Гостовање појединача је подесније, како се то већ чини, нарочито у опери. У драми је то нешто теже, јер оба позоришта немају исти репертоар, а и кад имају исте комаде, увек су потребне нове пробе, што опет значи одузимање радног времена нарочито због тога што ми, уза све то што имамо један српскохрватски језик, немамо један позоришни језик. Кад би се то узело озбиљно у обзир, можда би се могло и нешто постићи. На пример, ми немамо за акценте поузданог водића, приручника. Ми смо, пре пет година, настојали да се то омогући, али је ствар запела. Мислим да би се одавде морало почети: створити један позоришни језик, који не би вређао загрепчане београдизима ни београђане кајкавизмима.

Ово већ није више говорио интендант — врховни економ, али је одмах зајутао. Можда је помислио на први који се ближи, и да треба смишљати нове дотле невиђене начине и мотивације, да се људима исплате плате и казалиште не растури и без закона о његову укидању. И било му је жао што је макар и за тренутак скренуо мислима у друге сфере, мало даље од борбе за чврсту кору горког насушног хлеба, али само за сутра. Разумете ли, за сутрашњи дан само!

Н. Ј.

Београдски уметнички живот

Уметнички Бал «Златни Век»

Удружење Пријатеља Уметности „Цвијета Зузорић“ које је, захваљујући своме неуморном раду и многоструким срећним иницијативама, за кратке две године, од када постоји, постало једном од најугледнијих чињеница београдског друштвеног и културног живота, има да забележи један нови сјајан успех: велики уметнички бал „Златни век“ који је одржан 16. о. м. у свима просторијама Нар. Позоришта. Поред госпођа из Удружења, учествовао је, ефикасно, у тој елитној уметничкој забави и један леп број наших истакнутијих млађих ликовних уметника и књижевника као и неколики најбољи чланови Нар. Позоришта чије су продукције биле од високе уметничке вредности. Сликари и вајари претворили су просторије позоришног бифеа у једну изванредно живописну и стилску старо-дубровачку „пучку механу“ (пошто је цело вече било посвећено Дубровнику, „Златном Веку“ Дубровника, веку дражесне Цвијете Зузорић и Доминика Златарића и осталих песника-госпара), на чијим су зидовима, ћудљиво и примамљиво ликовале фреске (стварно, разуме се, само картони)

Božka Nikolić, prvak beogradskog Drama, imao
je u ovoj sezoni više uspješnih uloga.

Божка Николић, првак београдске Драме
имао је ове сезоне више успешних улога

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата са шаље у Београд, Космајска улица. 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik.
Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja pretplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; trimesečna 45 dinara. Pretplata se šalje u Zagreb, Narodno Kazalište.
„Makarije“ A. D. Zemun.